

FAMILIA – DREPT FUNDAMENTAL AL OMULUI STABILIT LA CREAȚIUNE

Drd. Eleonora Mihaela POPA

*Universitatea din București,
Facultatea de Psihologie și Științele Educației
norapopa35@gmail.com*

Abstract: Family – a fundamental human right established at Creation.

Man was created by God as a unique, whole being, in the image and likeness of God. The family was founded in Eden, this being the first school where children will study. The essence of Christian education is to restore the image of God in man. The family is a group and a basic social institution, which has certain characteristics and performs roles and functions that vary in different contexts. Family flexibility is the amount of change in family leadership, the distribution of roles and the rules of mutual relationships. The tasks, roles and functions of the family presuppose the existence of a constant qualitative and quantitative relationship between parents, children, and close adults. Family values have been integrated over time into more general social values, with the individual responding and conforming differently to these social values or norms. Values change slowly and take longer to restructure. Educational values depend on the type of family interaction, characterized by the way in which individuals interact with each other within the family group and the way they open to the outside. The values of the family, the interest, and the attention it pays to education and learning are also transmitted to the children.

Keywords: *family, human rights, creationism, values, education.*

Introducere

Cu privire la modul în care a apărut omul pe Pământ există două mari ipoteze: creaționistă – bazată pe Sfânta Scriptură¹, conform căreia omul a fost creat de Dumnezeu ca o ființă specială, integră și unică, și evoluțio-

1 *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament, cu trimiteri*, trad. Dumitru Cornilescu, Asociația Biblică Română „Casa Bibliei”, 2012.

nistă – bazată pe teoria lui Charles Darwin², conform căreia omul este produsul evoluției speciilor prin selecție naturală. Studiul de față aduce în atenție teoria creaționistă și se concentrează asupra uneia dintre instituțiile întemeiate de Dumnezeu la Creațiune: familia.

Dreptul la o familie nu numai că a fost oferit omului direct de Dumnezeu, dar el constituie de asemenea un drept fundamental, așa cum este legiferat în „Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene”: „Dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie sunt garantate în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestor drepturi³.

Ellen White afirma că:

Dumnezeu a fost Acela care a oficiat prima căsătorie. Astfel, această instituție Îl are la origine pe Creatorul Universului. „Căsătoria să fie ținută în toată legea și cinstea”. Ea a constituit unul dintre primele daruri ale lui Dumnezeu pentru om și este una dintre cele două instituții pe care, după cădere, Adam le-a dus cu sine dincolo de porțile Paradisului. Când sunt recunoscute principiile divine în cadrul acestei relații și cei doi se supun acestora, căsătoria este o binecuvântare; ea apără puritatea și fericirea neamului omenesc, asigură nevoile sociale ale omului, îl înalță din punct de vedere fizic, intelectual și moral.⁴

Familia este considerată unul dintre cei mai importanți factori educaționali. Prin urmare, studiul de față se va concentra pe câteva aspecte și caracteristici ale familiei: dimensiuni, funcții, roluri, valori, precum și modul în care familia influențează educația copiilor.

Originea naturii umane

De-a lungul timpului, mulți și-au pus întrebarea: „Ce este omul?”, din care au decurs și altele: „De unde vine și încotro se îndreaptă?”, „Care este sensul existenței sale?” Filozofi, psihologi, teologi, literați au încercat să ofere un

2 Charles Darwin, *Originea speciilor prin selecție naturală sau păstrarea raselor favorizate în lupta pentru existență*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1957.

3 *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene* (2010), descărcat de la <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDE>, Articolul 9. Dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie.

4 Ellen White, *Familia împlinită. Un vis ce poate deveni realitate*, disponibil la : <https://m.egwwritings.org/ro/book/2707.8>, cap. 3, alineat 8.1.

răspuns considerat de ei cât mai aproape de adevăr. Dacă unii credeau că omul este doar un instrument⁵, o fereastră⁶, un produs al propriilor acțiuni⁷, departe de perfecțiune⁸, imperfect de-a dreptul⁹, un monstru¹⁰, alții au considerat că omul este un miracol¹¹, un mic univers¹², o capodoperă¹³, un lucru sfânt¹⁴, centrul universului¹⁵, un simbol al veșniciei¹⁶. Una dintre cele mai cunoscute definiții ale omului a fost dată de Blaise Pascal, care compara omul cu o trestie gânditoare¹⁷. Fragilitatea și condiția efemeră au fost frecvent menționate, omul fiind comparat cu praf, pulbere și fum¹⁸, vis al unei umbre¹⁹, umil trecător.²⁰

5 „instrument dotat cu sensibilitate și memorie” (D. Diderot, *Addition aux pensées philosophiques*), apud Mircea Traian Biju, *Mic dicționar al spiritului uman*, 1983, București, Editura Albatros, p. 297.

6 „fereastră prin care trebuie să vedem lumea” (G. B. Show, *The Revolutionist Handbook*), apud Biju, 1983, p. 305.

7 „nu este altceva decât seria actelor sale” (G. W. Fr. Hegel, *Enciclopedia științelor filosofice*), apud Biju, 1983, p. 295.

8 „ce aroganță stupidă ar fi să ne socotim lucrul cel mai perfect din univers” (M. E. de Montgne, *Essais*), apud Biju, 1983, p. 296.

9 „pare a fi singura ființă pe care natura a creat-o nedesăvârșită în felul său. Toate celelalte ființe, animale și plante, sunt desăvârșite. (L. Blaga, *Ceasornicul de nisip*), apud Biju, 1983, p. 298.

10 „un monstru. E regele creației prin puterea sa de a distruge. El nu poate crea decât în dauna creațiunii [...] nenorocirea lui este de a fi puțin mai universal decât trebuie, și mult mai puțin decât crede” (P. Valéry, *Mauvaises pensées...*), apud Biju, 1983, p. 304.

11 „miracolul miracolelor” (Th. Carlyle ap. J. Lahor, *Le Bréviaire d'un panthéiste...*), apud Biju, 1983, p. 306.

12 „un mic univers” (Democrit, ap. Diels, *Vorsokratiker...*), apud Biju, 1983, p. 295.

13 „o capodoperă a Creațiunii: crede în orice determinism și acționează ca o ființă liberă” (G. Chr. Lichtenberg, *Aphorismen*), apud Biju, 1983, p. 296.

14 „lucru sfânt pentru semenul său” (Seneca, *Epistulae ad Lucilium*), apud Biju, 1983, p. 303.

15 „centrul universului, fiindcă numai în om materia a ajuns la conștiința propriului său eu, a ajuns să se cunoască” (O. Goga, *Pagini noi*), apud Biju, 1983, p. 299.

16 „simbol al Veșniciei închis în Timp” (Th. Carlyle, *Istoria Revoluției Franceze*), apud Biju, 1983, p. 299.

17 „trestie, cea mai slabă din natură, dar e o trestie gânditoare” (Blaise Pascal, *Pensées*), apud Biju, 1983, p. 295.

18 „praf și pulbere, și toate virtuțile noastre nu sunt decât fum ce trece și se pierde” (J. Calvin, *Sermon sur la Résurrection*), apud Biju, 1983, p. 307.

19 „visul unei umbre și umbra unui vis” (M. Eminescu, *Mureșanu*), apud Biju, 1983, p. 299.

20 „umil trecător care a trebuit să fie regele naturii” (A. de Vigny, *La maison de berger*), apud Biju, 1983, p. 301.

Unul dintre psalmiștii Bibliei, de asemenea, își pune întrebarea „Ce este omul?”, iar răspunsul pe care îl oferă este uimitor: „Când privesc cerurile – lucrarea mâinilor Tale – luna și stelele pe care le-ai făcut, îmi zic: «Ce este omul, ca să Te gândești la el? și fiul omului, ca să-l bagi în seamă? L-ai făcut cu puțin mai pe jos decât Dumnezeu, și l-ai încununat cu slavă și cu cinste. I-ai dat stăpânire peste lucrurile mâinilor Tale, toate le-ai pus sub picioarele lui: oile și boii laolaltă, fiarele câmpului, păsările cerului și peștii mării, tot ce străbate cărările mărilor. Doamne, Dumnezeul nostru, cât de minunat este Numele Tău pe tot pământul!»” (Psalmii 8:3-9). De asemenea, psalmistul confirmă efemeritatea omului: „Doamne, ce este omul, ca să iei cunoștință de el, fiul omului ca să iei seama la el? Omul este ca o suflare, zilele lui sunt ca umbra care trece” (Psalmii 144:3-4).

Biblia afirmă că omul a fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, i s-a oferit încrederea divină și stăpânirea asupra întregii Creații. „Apoi Dumnezeu a zis: «Să facem om după chipul Nostru, după asemănarea Noastră; el să stăpânească peste peștii mării, peste păsările cerului, peste vite, peste tot pământul și peste toate târâtoarele care se mișcă pe pământ»” (Geneza 1:26).

„Când Adam a ieșit din mâinile Creatorului, era asemănător cu Făcătorul lui, ca natură fizică, mintală și spirituală. «Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său» (Geneza 1:27), iar scopul Lui a fost ca omul să descopere cu atât mai mult acest chip, cu cât trăia mai mult – să reflecte din ce în ce mai fidel slava Creatorului. Toate facultățile sale puteau fi dezvoltate; capacitatea și vigoarea lor trebuia să crească neîncetat. Pentru exercitarea lor, s-a deschis un orizont larg și un câmp glorios. Tainele universului vizibil – «minunile Aceleia a cărui știință este desăvârșită» (Iov 37:16) – îl invitau pe om să le studieze.”²¹

Omul nu a fost creat pentru a fi singur, ci i s-a oferit o familie. Dumnezeu a creat-o pe Eva și le-a dat porunca de a se înmulți, de a perpetua specia umană, de a umple pământul și a-l stăpâni. „Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său, l-a făcut după chipul lui Dumnezeu; parte bărbătească și parte femeiască i-a făcut. Dumnezeu i-a binecuvântat, și Dumnezeu le-a zis: «Creșteți, înmulțiți-vă, umpleți pământul, și supuneți-l; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, și peste orice viețuitoare care se mișcă pe pământ»” (Geneza 1:26-28).

21 Ellen White, *Educație*, București, Casa de Editură Viața și Sănătate, 2001, p. 10.

„Căminul din Eden, al primilor noștri părinți, a fost pregătit de însuși Dumnezeu. După ce l-a înzestrat cu tot ce-și putea dori omul, El a spus: «Să facem om după chipul Nostru, după asemănarea Noastră....» Domnul a fost mulțumit de această ultimă și cea mai nobilă dintre toate ființele pe care le crease și a avut în vedere ca omul să fie locuitorul desăvârșit al unei lumi desăvârșite. Însă scopul Său nu era ca omul să trăiască singur: «Nu este bine ca omul să fie singur; am să fac un ajutor potrivit pentru el»”²²

Familia – primul sistem educativ

În Eden a fost stabilit, odată cu familia, primul sistem de educație. Astfel, Adam, ca „fiu al lui Dumnezeu” (Luca 3:38), primea educația direct de Tatăl ceresc. „În planul divin privind educația, adoptat stării omului după căderea sa, Domnul Hristos este reprezentantul Tatălui, puntea de legătură dintre Dumnezeu și om; El este marele Învățător al omenirii. El a rânduit ca bărbați și femei să fie reprezentanții Săi. Familia era școala, iar părinții erau educatorii.”²³

În înțelepciunea Sa, Dumnezeu a plănuit ca familia să fie cel mai mare mijloc de educație dintre toate. În cămin trebuie începută educația copilului. Aici este prima lui școală. Aici, avându-i pe părinții săi ca profesori, el trebuie să învețe lecțiile care urmează să-l îndrume pe tot parcursul vieții — lecții cu privire la respect, ascultare, bun simț, stăpânire de sine. Educația primită în cămin reprezintă o putere decisivă spre bine sau spre rău. În multe privințe, aceasta se dă fără vorbe și în mod treptat, însă, dacă sunt puse în aplicare în direcția cea bună, ele devin o putere însemnată de partea adevărului și a neprihănirii.²⁴

Ellen White afirma că „Cercul familiei trebuie considerat ca un loc sacru, un simbol al cerului, o oglindă în care să ne reflectăm pe noi înșine.”²⁵ Întrucât perfecțiunea omului a dispărut odată cu căderea în păcat și alungarea sa din Eden, el avea nevoie de o modalitate de recuperare a acesteia. Readucerea omului la perfecțiunea fizică, intelectuală și spiritu-

22 Ellen G. White, *Familia împlinită. Un vis ce poate deveni realitate*, disponibil la: <https://m.egwwritings.org/ro/book/2707.8>, cap. 3, alineat 7.5.

23 Ellen G. White, *Căminul adventist*, București, Casa de Editură Viață și Sănătate, 1996, p. 164.

24 *Ibidem*, p. 166.

25 *Ibidem*, p. 160.

ală, refacerea chipului lui Dumnezeu în om reprezenta cea mai stringentă nevoie. Astfel, cel mai important obiectiv al vieții și finalitatea educației o reprezintă refacerea chipului lui Dumnezeu în om.²⁶

Caracteristici ale familiei

În opinia lui Telleri, nașterea unui copil este unul din cele mai semnificative momente pentru un cuplu, deoarece abia atunci devine o adevărată familie, formată din mamă, tată și copil. Cuplul aflat în așteptarea nașterii copilului se află deja într-o dimensiune educativă, prin urmare este esențial să-și asume o atitudine pozitivă față de educarea acestuia.²⁷ De asemenea, Berge consideră că fiecare copil are nevoie de o familie, dar nu orice fel de familie, ci una care să constituie un mediu afectiv, eterogen, ocrotitor. Afectivitatea, duioșia părintească reprezintă „vitamina”²⁸ absolut necesară vieții.

Mediul familial îl satisface pe copil în măsura în care răspunde trebuințelor sale elementare, adică în măsura în care este un mediu afectiv și protector, dublă condiție indispensabilă pentru ca ființa tânără să învețe să se construiască pe sine, să se situeze în raport cu ceilalți.²⁹ Familia este nu numai locul în care copilul se naște și trăiește prima perioadă a vieții, dar și principalul agent al socializării. Ea este intermediarul dintre societatea globală și copil, locul în care se modelează principalele componente ale personalității.³⁰

Dacă în anii '70 familia era văzută ca o sferă de reproducere socială capabilă să reziste la schimbare, din anii '80 până azi se consideră că familia reprezintă un grup și o instituție socială de bază. Ea nu mai este doar o formă de supraviețuire culturală, ci demonstrează un dinamism nou și autonom. Familia „devine tot mai mult o instituție de stabilitate, de evolu-

26 Ellen G. White, *Educație*, București, Casa de Editură Viața și Sănătate, 2001, p. 11.

27 Fausto Telleri, *Pedagogia familiei*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2003, p. 5.

28 André Berge, *Profesiunea de părinte. De la căsătoria părinților la căsătoria copiilor*, trad. M. Stoian, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977, p. 10.

29 André Berge, *Mediul familial*, în Debesse, M. (Ed.), *Psihologia copilului de la naștere la adolescență*, trad. C. Botez și M. Mamali, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1970, p. 281.

30 Ioan Mihăilescu, *Rolul familiei în dezvoltarea copilului*, București, Editura Cartea Universitară, 2004, p. 33.

ție a societății, cu un rol educativ de nesubstituit în confruntarea cu noile generații.”³¹

Dimensiuni ale familiei

Pentru a explora relațiile de familie, Olson & Gorall au fost folosit ca și cadru teoretic modelul circumflex, care evidențiază trei dimensiuni ale relațiilor de familie: coeziunea, flexibilitatea și comunicarea³². Olson definește coeziunea familiei ca fiind „legătura emoțională pe care o simt membrii familiei unul față de celălalt”³³. Autorul evidențiază patru grade de coeziune: neobligatoriu (foarte scăzut), separare (scăzut până la moderat), conexiune (moderat până la ridicat), rețea (foarte ridicat). Sistemele familiale funcționale la nivelul coeziunii reprezintă familiile echilibrate ca separare și conectivitate, în care indivizii pot fi separați și legați de familie în același timp. Pe de altă parte, sistemele familiale disfuncționale marchează familiile a căror coeziune este dezechilibrată.

Flexibilitatea sau adaptabilitatea familiei reprezintă cantitatea de schimbare în conducerea familiei, distribuția rolurilor și regulilor relațiilor reciproce³⁴, și în conformitate cu modelul circumflex, există patru tipuri de adaptabilitate (flexibilitate): rigiditate (nivel foarte scăzut), structuralitate (scăzută până la moderată), flexibilitate (moderată până la ridicată) și haos (foarte mare). Nivelurile centrale de adaptabilitate, structuralitate și flexibilitate, sunt echilibrate și potrivite pentru familiile funcționale. Sistemele familiale cu o relație structurală tind să demonstreze o relație democratică, în care există un anumit grad de concurență care include copiii, în timp ce sistemele familiale caracterizate printr-o relație flexibilă au o abordare democratică de luare a deciziilor, în care există aranjamente deschise și în care copiii sunt activ implicați. Pe de altă parte, relațiile de familie dezechilibrate sunt fie de tip rigid, ceea ce implică dominanța unei persoane în familie, cu un grad ridicat de control și reguli rigide, sau tip haotic, caracterizat prin dezorganizare, variabilitatea rolului, lipsa unor reguli clare și a coeziunii.

31 Fausto Telleri, *Pedagogia familiei*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2003, p. 11.

32 David H. Olson, Dean M. Gorrall, *Circumplex model of marital & family system*. University of Minnesota and Life Innovation, 2003, p. 516.

33 David Olson, *Clinical Assessment and Treatment Interventions Using the family Circumplex model*. In Florece W. & Kaslow, *Handbook of relation diagnosis and dysfunctional families patterns*, John Wiley & Sons, Inc, 1996, pp. 59-77.

34 *Ibidem*.

Comunicarea este privită ca o dimensiune atenuantă care ajută sistemele familiale să-și schimbe nivelul de coeziune și flexibilitate. Este definită de exprimarea gândurilor și sentimentelor într-un mod asertiv, precum și de receptarea atentă și precisă a gândurilor și sentimentelor celorlalți. Este evaluată prin abilitatea de a asculta și a vorbi, claritatea vorbirii, capacitatea de a urmări continuitatea conversației, precum și respectarea și onorarea celorlalți.³⁵

Rolurile și funcțiile familiei

Sarcinile, rolurile și funcțiile familiei presupun existența unui raport calitativ și cantitativ constant între părinți, copii și adulții apropiați. Este necesar ca părinții și adulții care au în grijă copii să aibă abilități educative specifice; acestea pot apărea spontan ca urmare a sensibilității, intuiției și bune înțelegeri sau pot fi dobândite prin autoeducație, studiu individual, cercetare și implicare personală.³⁶

Deși construcția rolului părinților (de exemplu, convingerile părinților cu privire la acțiunile pe care ar trebui să le întreprindă pentru și cu copiii lor, dezvoltate ca o funcție a apartenenței lor la diverse grupuri familiale, comunitare și școlare) a fost examinată în literatură doar tangențial la implicarea părinților în școlarizarea copiilor, construcția rolului apare legată de convingerile și acțiunile părinților privind implicarea în activitatea școlară a copiilor.

Unii cercetători au sugerat că construirea rolului este influentă de deciziile de implicare a părinților în viața copiilor. Ritter et al., de exemplu, au inclus în examinarea diferențelor dintre grupurile etnice în implicarea părinților atitudinea de respect și considerație a părinților față de școală și convingerea acestora că actul educativ este cel mai bine să fie lăsat în sarcina profesorilor, ambele variabile pot fi văzute ca și componente ale construcției rolului părinților.³⁷

35 Maša Đurišić, „Relations and Communication in Families of Children With Externalizing Behavior Problems”, în *Research in Pedagogy*, 8(2)/2018, pp. 111-120.

36 Telleri, 2003, p. 23.

37 Ritter, P. L., Mont-Reynaud, R., Dornbusch, S. M., *Minority parents and their youth: Concern, encouragement, and support for school achievement*, în N. F. Chavkin (ed.), *Families and schools in a pluralistic society*, Albany, State University of New York, 1993, pp. 107-120.

Alți cercetători au evidențiat influența potențială a construirii rolului părintesc asupra deciziilor de implicare a părinților. Eccles și Harold, de exemplu, au inclus presupuzițiile părinților despre rolurile lor în educația copiilor în modelul lor de implicare a părinților în primii ani ai adolescenței.³⁸ Scott-Jones a remarcat importanța convingerilor părinților despre legăturile dintre responsabilitățile părinților și responsabilitățile profesorilor în învățarea alfabetizării copiilor mici.³⁹ Aceste observații sugerează că ar trebui acordată o atenție sporită activității continue axate pe motivele părinților pentru implicarea în educația copiilor lor, construirea rolului și variabilele sale constitutive.

Solidaritatea familială este condiționată de factori interni și externi. Factorii interni vizează reciprocitatea emoțională și afectivă, convergența aspirațiilor, aderența la valori comune, desfășurarea în comun a unor activități și satisfacția dată de acestea. Factori externi constau în sancțiuni de diferite tipuri (juridice, sociale, religioase) pe care le folosește societatea pentru a evita disoluția familială, atitudinea negativă față de cei care nu se conformează modelelor de solidaritate familială, dificultăți economice sau de altă natură în refacerea unei alte uniuni conjugale, controlul unor instituții sociale asupra exercitării unor sarcini și funcții familiale, aprecierea socială a familiilor stabile. Solidaritatea familială este apreciată prin gradul de îndeplinire a funcțiilor familiale, prin gradul în care familia răspunde așteptărilor instituționale și prin durabilitatea căsniciei.⁴⁰

Relația mamă-copil a devenit pentru mulți cercetători cheia înțelegerii procesului de umanizare și socializare a copilului și s-a subliniat deseori influența mamei asupra performanței școlare. Rolul tatălui este puțin abordat în studii și se rezumă de multe ori la efectele absenței acestuia din viața copilului, în cazurile de divorț și influențele negative ale acestui aspect asupra succesului școlar al copilului.⁴¹ În urma mai multor studii cu privire

38 Jacqueline S. Eccles, Rena D Harold, „Parent-school involvement during the early adolescent years”, în *Teachers College Record*, 94(3)/1993, pp. 568-587.

39 Scott-Jones, D., *Black families and literacy* în S. B. Silvern (ed.), *Advances in reading/language research: A research annual Literacy through family, community, and school interaction*, Greenwich, CT, JAI Press, 1991, pp.173-200.

40 Paul B. Horton, Gerald R. Leslie, Richard F. Larson, *The Sociology of Social Problems*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, Inc., 1985, p. 441.

41 Elisabeta Stănculescu, *Sociologia educației familiale. Strategii educative ale familiilor contemporane*, București, Editura Polirom, 1997.

la rolurile parentale s-a ajuns la concluzia că mediul familial are o influență semnificativă asupra dezvoltării copilului. Cu toate că limbajul, coeficientul de inteligență, comportamentul mamei sunt definitorii asupra dezvoltării personalității și inteligenței copilului, totuși și tatăl are suficientă importanță și se consideră că nu ar trebui făcute diferențe cu privire la rolul și influența fiecăruia dintre ei asupra copilului.⁴²

Mama este primul învățător al copilului și are privilegiul, dar și datoria de a forma caracterul copilului. Deoarece responsabilitatea de educare a copiilor este uriașă, mamele ar trebuie să conștientizeze valoarea acestuia și să folosească orice oportunitate pentru a duce la bun sfârșit, cu succes, această misiune. De aceea, primii ani de viață ai copiilor sunt foarte importanți în acest sens.⁴³

Căminul este locul unde trebuie să înceapă educația copilului. Aici este prima lui școală în care, avându-i pe părinți ca instructori, trebuie să învețe lecțiile menite să-l călăuzească în viață — lecții de respect, ascultare, politețe, stăpânire de sine. Influențele educației din cămin sunt o putere hotărâtoare spre bine sau spre rău. În multe privințe acestea sunt tăcute și progresive dar, numai dacă sunt îndreptate în direcția cea bună, ele devin o putere pentru dreptate și adevăr.⁴⁴

Construcția rolului parental în ceea ce privește educația copilului lor nu este singurul factor determinant al implicării lor. Este implicat de asemenea „simțul eficacității lor personale.”⁴⁵ Acesta se referă la gradul în care cineva se simte capabil față o diferență și depinde de o serie de credințe, atitudini și abilități conexe. Dacă se crede că realizarea este o chestiune de noroc sau abilitate înnăscută, nu merită un consum prea mare de energie pentru a o promova. Dacă s-ar simți că realizarea a fost determinată mai degrabă de persoanele pe care le cunoști decât de ceea ce faci, atunci eforturile de promovare ar merita doar dacă aceste conexiuni nu ar fi făcute cu persoana greșită. S-ar putea ca părinții să aibă o încredere puternică în

42 Ecaterina Vrăsmaș, *Intervenția socioeducațională ca sprijin pentru părinți*, Editura Aramis, 2008, pp. 39-40.

43 Ellen G. White, *Educație*, Casa de Editură Viață și Sănătate, 2001, p. 217.

44 Ellen G. White, *Îndrumarea copilului*, București, Casa de Editură Viață și Sănătate, 2007, p. 11.

45 Kathleen V Hoover-Dempsey, Howard M. Sandler, „Why do parents become involved in their children's education?” *Review of Educational Research*, 67(1)/1997, pp. 3-42.

importanța antrenamentului, dar simt că nu sunt suficient de competenți pentru a o face. Dacă nu au resursele necesare, implicarea lor este limitată. Cei care pot face acest lucru se pot aștepta să fie implicați în dezvoltarea educațională a copilului. Cu toate acestea, cei care nu pot face acest lucru ar putea fi de așteptat să fie destul de exigenți în evaluările și pedepsele aplicate. Credințele despre realizări, abilități, noroc, inteligență și interacțiune socială sunt implicate în simțul eficacității proprii persoane. Această bază a credințelor interacționează cu un sentiment de competență personală. Implicarea parentală variază în funcție de gradul în care astfel de credințe și competențe sunt distribuite ca diferențe individuale printre părinți.

Valori ale familiei

„O valoare este o credință durabilă că un mod de existență este din punct de vedere personal și social preferabil opusului său”⁴⁶ scrie M. Rokeach, făcând diferența între valori terminale corespunzătoare finalităților vieții (fericirea, înțelepciunea, pacea) și valori instrumentale care se referă la mijloacele (moduri de a fi sau de a acționa) utilizate pentru a atinge un scop. Atunci când aceste valori orientează sau sprijină acțiunea educativă, ele se constituie în valori educative.

Valorile sunt realități latente, interioare indivizilor, însă puternic determinate social. La nivelul indivizilor, valorile tind să se structureze consistent în sisteme pe diferite domenii care se intercondiționează între ele. De exemplu, valorile cu privire la familie sunt determinate și determină la rândul lor valorile din celelalte domenii ale vieții. Aceste sisteme de valori formează la nivel general orientările de valoare, „concepții organizate și generalizate, influențând comportamentul cu privire la natură, la locul omului în ea, la relațiile omului cu ceilalți și cu privire la dezirabil și indezirabil, așa cum pot fi acestea legate de mediu și de relațiile interumane.”⁴⁷

Cu alte cuvinte, valorile familiei reprezintă preceptele, regulile sau acordurile care ghidează membrii fiecărei familii către o conviețuire armonioasă, fluidă și echilibrată. În general, valorile familiei se bazează pe diverse concepte de dragoste. Iubirea ca bază a diferitelor relații duce frecvent la o

46 M. Rokeach [1973] apud Elisabeta Stănculescu, *Sociologia educației familiale. Strategii educative ale familiilor contemporane*, București, Editura Polirom, 1997.

47 Kluckhohn, 1951, p. 411, apud Raluca Popescu, *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*, București, Editura Polirom, 2009, p. 77.

coexistență de toleranță, creștere reciprocă, respect, solidaritate și empatie, adică familia valorează atitudini directe, interese, gânduri către dezvoltarea umană. Aceste valori variază în funcție de mai mulți factori, cum ar fi: zona geografică, perioada istorică, statutul socioeconomic, nivelul studiilor părinților, apartenența religioasă și influențează în proporții variate succesul academic al copiilor.

Valorile familiale au fost integrate de-a lungul timpului valorilor sociale mai generale, individul răspunzând și conformându-se în mod diferit acestor valori sau norme sociale. Valorile se schimbă lent și necesită o perioadă mai lungă pentru a se restructura. În trecut, așteptările comunității și loialitatea față de familie erau mai presus decât propriile interese sau, mai mult, acestea nici nu erau conștientizate ca fiind antagonice. Pe măsură ce spațiul de alegeri acceptate social a devenit mai vast, indivizii au devenit tot mai activi în construirea și realizarea propriilor aspirații. Valorile familiei au fost trecute prin filtrul individual, în ideea adoptării modelului potrivit și a creării propriului stil de viață. Cele două modalități de relaționare a individului cu familia și, implicit, cu societatea au ponderi diferite în momente și perioade istorice diferite. În general, prima situație este considerată drept specifică tradiționalismului, iar cea de-a doua specifică modernității și, în special, postmodernității.⁴⁸

Anumiți cercetători au corelat valorile educative cu nivelul socio-profesional al tatălui, nivelul de instruire a părinților și cu tipul de interacțiune familială. Au fost luate în considerare patru categorii de valori: autoreglarea și acomodarea, ca valori instrumentale, cooperarea și sensibilitatea, ca valori expresive. În urma cercetării lor s-a ajuns la concluzia că majoritatea părinților cuprinși în studiu au pus accent pe valorile instrumentale, pe autonomie și responsabilitate, în timp ce valorile expresive cum ar fi angajamentul, solidaritatea apar cu o frecvență mai mică, fiind prezente în special la baza piramidei sociale.⁴⁹

Valorile educative depind de tipul de interacțiune familială, caracterizată de modul în care indivizii interacționează între ei în cadrul grupului familial și modul în care se deschid spre exterior. Din perspectiva interacțiunilor în cadrul familiei, Stănciulescu⁵⁰ identifică patru tipuri de coeziune

48 Raluca Popescu, *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*, București, Editura Polirom, 2009, p. 77.

49 Kellerhals & Montandon, 1991, apud Stănciulescu, 1997, p. 66.

50 Stănciulescu, 1997, p. 67.

familială: familiile de tip *paralel*, de tip *bastion*, de tip *tovărășie* și de tip *asociație*. Familiile de tip *paralel* sunt caracterizate prin autonomie și închidere, evită contactele cu exteriorul, iar în interior fiecare are un teritoriu bine delimitat, cu roluri diferențiate și independente, astfel încât activitățile comune sunt întâmplătoare deoarece domeniile de interes nu se intersectează. Familiile de tip *bastion* sunt caracterizate prin închidere și fuziune, în sensul că în interior membrii grupului împărtășesc activitățile și opiniile în măsură foarte mare, în schimb, relațiile cu exteriorul li se par pline de pericol și frustrare. Familiile de tip *tovărășie* sunt caracterizate prin deschidere și fuziune, în sensul că există o mare deschidere pentru exterior, dar este raportată la grup, cu scopul îmbogățirii relațiilor interne și facilitarea comunicării. Familiile de tip *asociație* sunt caracterizate prin deschidere spre exterior și autonomie în interior, membrii acestui grup punând accentul pe independența și individualitatea fiecăruia.

Din perspectiva finalităților educative, familiile închise preferă acomodarea, pe când familiile individualiste, autoreglarea. În toate clasele socio-profesionale familiile de tip *asociație* valorizează cel mai bine cooperarea, sensibilitatea și autoreglarea, în timp ce familiile de tip *bastion* acordă o mai mare importanță acomodării. Pe de altă parte, în mediile sociale joase, familiile de tip *paralel* neglijează cooperarea, dar pun accent pe autoreglare, iar familiile de tip *tovărășie* raportează valori medii în toate aspectele.⁵¹

Printre valorile familiei creștine Ellen White amintește ascultarea, autocontrolul, respectul, calmul, integritatea morală, simplitatea, politețea, voioșia, mulțumirea, sinceritatea, cinstea, integritatea, simțul onoarei. Dezvoltarea caracterului este o datorie esențială și dezirabilă în familiile creștine.⁵²

Concluzii

Familia este o instituție întemeiată în Eden. Porunca de a se înmulți apare în contextul familiei. Dumnezeu nu a poruncit să existe familii, ci a creat familia: ei să fie una. „De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa, și se va lipi de nevasta sa, și se vor face un singur trup” (Geneza 2:24). Dacă există unitate relațională, funcționează atât familia cât și societatea. „Dum-

51 *Ibidem*, p. 67.

52 Pentru mai multe detalii se poate consulta Ellen White, *Îndrumarea copilului*, București, Casa de Editură Viața și Sănătate, 2007, pp.35-135.

nezeu dorește ca familia să fie locul cel mai fericit de pe pământ, însuși simbolul căminului din cer. Purtând responsabilitățile căsătoriei în cămin, legându-și interesele de Domnul Isus Hristos, bizuindu-se pe brațul și pe asigurarea Sa, soțul și soția împărtășesc în aceasta unire o fericire pe care îngerii lui Dumnezeu o omagiază. Căsătoria nu diminuează împlinirea lor, ci o sporește.”⁵³

Cu toate că funcțiile socializatoare ale familiei sunt comune, există totuși diferențe între modurile în care fiecare familie alege să își socializeze copiii, în funcție de categoria socioprofesională sau rezidențială căreia îi aparțin. Un rol important în realizarea socializării îl constituie imitația rolurilor părinților și identificarea cu genul acestora: fetele cu mamele, băieții cu tații. De asemenea, socializarea familială se realizează și în funcție de rolul pe care părinții îl intenționează pentru copiii lor – artist, muncitor, cercetător sau altele – cu toate că uneori acest rol anticipat nu coincide cu rolul dorit de copil. Chiar dacă ambii părinți au un rol foarte important în dezvoltarea copiilor, mama deține rolul principal în socializarea acestora.⁵⁴

Socializarea se manifestă pe tot parcursul vieții și implică diferite forme și mijloace specifice de realizare: ea formează educația, stăpânirea instinctelor și nevoilor, satisfacerea lor într-un mod prevăzut de societatea respectivă. Funcția de socializare a familiei se realizează în situațiile de educație morală, educație cognitivă, situații în care este solicitată creativitatea și cele de comunicare psihologică.⁵⁵ Contribuția implicării unui părinte asupra fiecărui elev este de o mare importanță, deoarece elevii beneficiază foarte mult dacă școala și familia se completează reciproc în educația și socializarea lor.⁵⁶

Nu toate familiile îmbrățișează aceleași valori și atitudini educative. Acestea pot varia în funcție de structura socială, apartenența socio-profesională, nivelul de instruire, mediul de rezidență (urban/rural), ideologia familiei și tipul de interacțiune familială. Astfel, în clasele socio-economice de nivel mediu și superioare, se pune accent pe autonomie, autocontrol, imaginație și creativitate, în timp ce în clasele inferioare sunt considerate importante ordinea, curățenia, ascultarea, respectul față de vârstnici,

53 Ellen White, *Familia împlinită. Un vis ce poate deveni realitate*, disponibil la <https://m.egwwritings.org/ro/book/2707.8>, cap. 3, alineat 10.5.

54 Ioan Mihăilescu, 2004, pp.34-35.

55 Maria Voinea, *Sociologia familiei*, Universitatea București, 1993, pp. 61-62.

56 Narayana S. Rao, *Counseling and Guidance*, McGraw Hill, 1991.

capacitatea de a evita problemele și de a se descurca în diferite situații dificile.⁵⁷

Valorile familiei, interesul și atenția pe care aceasta le acordă educației și învățării se transmit și copiilor. Atitudinea părinților față de educație este determinantă pentru atitudinea pe care o vor avea copiii: dacă părinții nu manifestă respect față de actul educativ, nici copiii nu o vor face.⁵⁸

Familia rămâne peste timp o punte de legătură între origine și final, fiind una din instituțiile care nu au dispărut peste milenii, iar idealurile, credințele, experiențele, valorile acesteia se transmit din generație în generație: compasiunea, toleranța, curajul, integritatea morală, demnitatea, onestitatea, prietenia, bunătatea, perseverența, autodisciplina, responsabilitatea, răbdarea, promptitudinea, credința.

Bibliografie:

- Berge, André, *Profesiunea de părinte. De la căsătoria părinților la căsătoria copiilor* (M. Stoian, trad.), București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977.
- Berge, André, *Mediul familial*, în Debesse, M. (ed.), *Psihologia copilului de la naștere la adolescență*, trad. C. Botez și M. Mamali, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1970.
- *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, cu trimiteri, trad. Dumitru Cornilescu, Asociația Biblică Română, „Casa Bibliei”, 2012.
- Biju, Mircea Traian, *Mic dicționar al spiritului uman*, București, Editura Albatros, 1983.
- Darwin, Charles, *Originea speciilor prin selecție naturală sau păstrarea raselor favorizate în lupta pentru existență*, trad. Ion E. Furn, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1957.
- Đurišić, Maša, „Relations and Communication in Families of Children With Externalizing Behavior Problems”, în *Research in Pedagogy*, 8(2)/2018, 111-120.
- Eccles, Jacqueline S./Harold, Rena D., „Parent-school involvement during the early adolescent years”, în *Teachers College Record*, 94(3)/1993, 568-587.
- Finch, Janet / Mason, Jennifer, *Negotiating Family Responsibilities*, Routledge, 1993.

57 Stănciulescu, 1997, p. 61.

58 Dorina Sălăvăstru, *Psihologia educației*, București, Editura Polirom, 2004, pp. 241-247.

- Glick, Peter / Randrianarisoab, Jean Claude / Sahn, David E., „Family background, school characteristics, and children’s cognitive achievement in Madagascar”, în *Education Economics*, 19(4)/2011, pp. 363-396.
- Harden, Jeni, „Good sitting, looking and listening: the regulation of young children’s emotions in the classroom”, în *Children’s Geographies*, 10/2012, pp. 83-93.
- Hoover-Dempsey, Kathleen V. / Sandler, Howard M., „Why do parents become involved in their children’s education?”, în *Review of Educational Research*, 67(1)/1997, pp. 3-42.
- Horton, Paul B. / Leslie, Gerald R. / Larson, Richard F., *The Sociology of Social Problems*. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1985.
- Mihăilescu, Ioan, *Rolul familiei în dezvoltarea copilului*, București, Editura Cartea Universitară, 2004.
- Olson, David H. / Gorrall, Dean M., *Circumplex model of marital & family system*, University of Minnesota and Life Innovation, 2003.
- Olson, David, *Clinical Assessment and Treatment Interventions Using the family Circumplex model*, In Florece W. & Kaslow, *Handbook of relation diagnosis and dysfunctional families patterns*, 59-77. John Wiley & Sons.Inc., 1996.
- Popescu, Raluca, *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*, București, Editura Polirom, 2009.
- Rao, Narayana S., *Counseling and Guidance*, McGraw Hill, 1991.
- Ritter, P. L. / Mont-Reynaud, R. / Dornbusch, S. M., *Minority parents and their youth: Concern, encouragement, and support for school achievement*, în Chavkin, Nancy Feyl (Ed.), *Families and schools in a pluralistic*, Albany: State University of New York, 1993, pp. 107-120.
- Sălăvăstru, Dorina, *Psihologia educației*, București, Editura Polirom, 2004.
- Schermerhorn, Alice C. / Cummings, E. Mark / Davies, Patrick T., „Children’s perceived agency in the context of marital conflict: relations with marital conflict over time”, în *Merrill-Palmer Quarterly*, 51(2)/2005, pp. 121-144.
- Scott-Jones, D., „Black families and literacy”, în Silvern, Steeven B. (Ed.), *Advances in reading/language research: A research annual Literacy through family, community, and school interaction*, Greenwich, CT, JAI Press, 1991, pp. 173-200.

- ✦ Stănciulescu, Elisabeta, *Sociologia educației familiale. Strategii educative ale familiilor contemporane*, București, Editura Polirom, 1997.
- ✦ Telleri, Fausto, *Pedagogia familiei*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2003.
- ✦ Voinea, Maria, *Sociologia familiei*, București, Universitatea București, 1993.
- ✦ Vrăsmaș, Ecaterina, *Intervenția socioeducațională ca sprijin pentru părinți*, București, Editura Aramis, 2008.
- ✦ White, Ellen G., *Căminul adventist*, trad. Elena Oprea, București, Casa de Editură Viață și Sănătate, 1996.
- ✦ White, Ellen G., *Educație*, trad. Barbu Emanuel Sandu, București, Casa de Editură Viață și Sănătate, 2001.
- ✦ White, Ellen, *Îndrumarea copilului*, trad. Valentin Rusu, București, Casa de Editură Viață și Sănătate, 2007.
- ✦ Wilson, Sarah / Cunningham-Burley, Sarah / Bancroft, Angus / Backett-Milburn, Kathryn, „The consequences of love: young people and family practices in difficult circumstances”, în *The Sociological Review*, 60(1)/2012, pp. 110-128.

Webografie:

- ✦ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2010), disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF>, accesat la data de 21.07.2021.
- ✦ White, Ellen, *Familia împlinită. Un vis ce poate deveni realitate* (ediție electronică), disponibil la <https://m.egwwritings.org/ro/book/2707.8>, cap. 3, alineat 8.1, accesat la data de 21.07.2021.